ROODE KRUIS.

NEGENDE JAARVERSLAG

VAN HET

UTRECHTSCHE COMITÉ

TOT HET

VERLEENEN VAN HULP

AAN

ZIEKE EN GEKWETSTE KRIJGSLIEDEN.

Over 1876.

ONDER BESCHERMING VAN

Z. K. H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN.

22501476783

NEGENDE JAARVERSLAG

VAN HET

UTRECHTSCHE Comité van het Roode Kruis,

OVER 1876.

Beschermheer Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden.

Ons Jaarverslag zal ditmaal korter wezen, daar een gedeelte van onzen arbeid vermeld werd in het verslag, dat wij aangaande ons optreden tijdens den watersnood in Juli uitbragten.

1876 ving onder gelukkige vooruitzichten aan, daar iemand die onbekend wilde blijven, ons een aanzienlijke som ter hand stelde, ten behoeve van de Amalia-Stichting; de edele gever. ontvange nogmaals onzen dank.

De circulaires [1]) van 22 November en 20 December van het Hoofd-Comité beantwoordden wij met de mededeeling, dat wij voor ons deel ons zouden wenschen bezig te houden met het onderzoek naar doelmatige vervoermiddelen voor gekwetsten te land en te water, alsmede met eene uitbreiding zoo mogelijk van de opleiding van personeel, bestemd tot de taak van ziekenverplegen.

---

1) Zie achtste jaarverslag.

Daar onze kas niet gedoogde inzendingen te doen naar de tentoonstellingen te Brussel en te Philadelphia, verzochten wij aan het Hoofd-Comité schetsteekeningen van de Amalia-Stichting voor rekening der algemeene kas te doen vervaardigen en aldaar ten toon te stellen.

Het antwoord daarop luidde niet gunstig voor ons verzoek.

In onze eerste bestuursvergadering werd een gewigtig voorstel ter tafel gebragt, namelijk: om in de stichting zieken op te nemen en verpleegsters te vormen, onder de leiding eener dame, die daartoe bereid en berekend was — derhalve met eenige wijziging een verwezenlijking van art. 2 van ons reglement.

Het spreekt van zelf, dat een voorstel van dusdanig gewicht ernstig moest worden overwogen. Over de wenschelijkheid waren allen het eens, of het plan uitvoerbaar was zou afhangen van de gelden, die wij daarvoor zouden moeten vragen.

Door het inrichten van lokalen behoorende tot de stichting voor kinderziekenhuis en door de gelegenheid te openen vrouwen op te leiden tot pleegzusters, aan wier hulp klimmende behoefte is, zouden wij ook naar het oordeel van zeer bevoegden een hoogst nuttige en noodige zaak tot stand brengen.

De dame die met ons bestuur de leiding der zaak zou op zich nemen, was gebleken uitmuntend voor die taak berekend te zijn. Het zou er vooral op aankomen, de noodige fondsen te vinden, nadat het gevoelen van onzen vorstelijken Beschermheer zou zijn ingewonnen omtrent de geschetste plannen.

Voor de nieuwe barak in kruisvorm waren de fondamenten gelegd; het gebouw zou 1 November 1876 voltooid zijn en gelegenheid geven om 32 zieken meer te verplegen; aan ruimte zou het dus vooreerst niet ontbreken.

Met het oog op een en ander was onze secretaris in correspondentie getreden met Marie Simon te Loschwitz bij Dresden, de Duitsche vrouw, die in de oorlogen van 1866 en 1870 zich zoo verdienstelijk had gemaakt door de ver-

pleging der gewonden, een schat van ervaring had opgedaan en werkelijk op dat gebied een autoriteit is. Zij bestuurt [1]) thans in de Loschwitz een ziekenhuis, waar de pleegzusters van het Albert-verein te Dresden voor hare schoone taak worden opgeleid.

Welwillend jegens allen zond zij ons met eenige stukken (Nos. 1154—1161 van den catalogus) eenige goede wenken en raadgevingen toe en de belofte, later haar handboek dat ter perse was, ons te zullen schenken.

In een der Februari-nummers van het weekblad *Pro Patria* gaf dr. P. Templeman van der Hoeven het denkbeeld aan, om dat blad te doen dienen als orgaan voor hen, die op het gebied van het Roode Kruis iets hebben mede te deelen; de redactie omhelsde dit denkbeeld, de secretaris van het Hoofd-Comité betuigde er zijne instemming mede en de Comités werden uitgenoodigd door hunne inteekening het te helpen verwezenlijken. Sedert heeft *Pro Patria* menig artikel geleverd en bijgedragen om de belangstelling van het Roode Kruis te bevorderen.

Op 13 Maart trad in eene vergadering van de Utrechtsche afdeeling der vereeniging tot verspreiding van kennis aangaande 's lands verdediging, waartoe ook de leden van ons Comité genoodigd waren, de heer dr. Gori uit Amsterdam op met eene belangrijke voordragt over het vervoer van zieken en gewonden langs spoorwegen, een onderwerp dat wel de aandacht verdient en die ook in andere landen bezig houdt en waarvan de reeds ingerigte hospitaaltreinen de bewijzen zijn.

De heer dr. P. Templeman van der Hoeven plaatste in het Utrechtsch Dagblad van 16 Maart een artikel, bestemd om de aandacht te vestigen op de behoefte aan ziekenverpleeg-

---

1) Bestuurde moet het luiden. De begaafde vrouw overleed helaas op 20 Februari 1877. Een kort levensberigt vindt men in het Utr. Dagblad van 31 Maart 1877.

sters en op het wenschelijke harer opleiding. Daarbij werden in algemeene trekken de plannen geschetst, die het bestuur met veler medewerking hoopte te zullen kunnen verwezenlijken.

Dit artikel, dat uit gebrek aan plaatsruimte eenige dagen had moeten blijven liggen, verscheen toen op een minder gunstig oogenblik, omdat een groote volksramp bij den dag dreigender werd en aldra ieders aandacht geboeid, ieders gave gevraagd zou worden voor de slachtoffers van doorbraak en overstrooming.

't Was nu geen tijd om bezig te zijn met plannen voor later, ons bestuur constitueerde zich als watersnood-commissie en werd in deze rigting veel weken lang bezig gehouden.

Inmiddels hadden wij onzen penningmeester verloren. De heer Borret, die langen tijd getrouw het beheer had gevoerd over de geldmiddelen, zag zich uithoofde zijner bezigheden verpligt ontslag te nemen. In zijne plaats werd de heer baron van Heemstra bereid gevonden het geldelijk beheer te voeren, daarin bijgestaan als tweede penningmeester door mejonkvrouw Craeyvanger. Tot vice-president werd verkozen de heer dr. Smith.

Op den 7. Juli had de algemeene vergadering plaats, waarin de rekening en het verslag over 1875 werden goedgekeurd en mededeeling werd gedaan van de handelingen van het bestuur als watersnood-commissie. De aftredende bestuursleden de HH. Schubart, Herckenrath en Templeman van der Hoeven werden herkozen en het bestuur verkreeg magtiging om zelf de in zijn midden bestaande vacaturen aan te vullen. De eerstvolgende bestuurs-vergadering herkoos de HH. Schubart en Templeman van der Hoeven als voorzitter en secretaris.

Kort te voren was de concierge der Amalia-Stichting aan eene langdurige ziekte overleden. De brigadier-majoor Lintvelt had zich ook in deze betrekking door trouwe pligtsbetrachting onderscheiden; zijne weduwe verzocht eervol ontslag. Als concierge werden met ingang van 1 Augustns aangesteld de

echtelieden Stekelenburg, aan wie als woning een gedeelte van het regter bijgebouw werd aangewezen, dat door den aannemer van de barak doelmatig is ingericht. Wij zijn in onze keuze gelukkig geweest, trouw nemen voornoemde echtelieden hunne betrekking waar.

Zoodra de tijdsomstandigheden dat veroorloofden, werden de plannen ten aanzien der Amalia-Stichting weder opgevat; maar als zij tot uitvoering kwamen, zouden wij kunnen belemmerd worden door een overeenkomst met het gemeente-bestuur betreffende de verpleging van uitsluitend besmettelijke zieken. Wij wenschten daarom onze vrijheid van handelen terug te verkrijgen, die nu beperkt was door de hangende onderhandelingen en deelden mede dat wij die moesten afbreken er bijvoegende dat wij nogthans bij een eventueel uitbrekende epidemie hoopten te doen wat mogelijk was.

In Augustus had mejuffrouw Marie Simon de beleefdheid om haar handboek voor ziekenverpleegsters volgens belofte aan te bieden. Al is het hier de plaats niet om dit geschrift te bespreken, wij willen niet nalaten te zeggen dat het een hoogst belangrijk boek is.

Hoewel de nieuwe barak in het begin van den winter zou gereed komen, zoo was het toch raadzaam die niet voor 1 Mei 1877 in gebruik te nemen en in verband daarmede werd er bepaald dat als het geld er zou wezen waarvoor wij in het najaar stappen wilden doen, de instelling voor pleegzusters en het kinderziekenhuis eerst met Mei a. s. zou geopend worden. Een en ander werd aan de toekomstige directrice mejonkvrouw A. Scholten van Aschat die in het buitenland vertoefde, medegedeeld.

In eene volgende vergadering werden de tarieven herzien volgens welke eenige voorwerpen uit onze magazijnen in bruikleen worden gegeven.

Op een verzoek om weder een raderbaar af te staan ten behoeve

der militiens die gedurende de maand Augustus op een der forten in den omtrek van Utrecht gehuisvest zullen worden antwoordde ons bestuur, dat men daartoe zou kunnen gebruik maken van een der drie raderbaren die wij reeds voor geruimen tijd ter beschikking der militaire autoriteiten alhier hadden gesteld.

Zij die in Augustus de tentoonstelling te Brussel mogten bezoeken, konden daar een schat van voorwerpen zien, bestemd tot verzachting van veel lijden in tijd van oorlog en van vrede; deze tentoonstelling kan goede vruchten dragen voor de Nederlandsche Roode-Kruis-Vereeniging en voor het Nederlandsche leger, die aldaar, wij zeggen het met leedwezen, maar zeer spaarzaam waren vertegenwoordigd [1]).

Van Melis van den Akker, den op 23 November 1873 op het fort Honswijk zoo vreeselijk verminkten kanonnier, dien wij zoo gelukkig waren een paar kunstarmen te kunnen verschaffen, liggen een paar brieven in ons archief zoo goed geschreven als velen in zijn stand het met hun natuurlijke hand niet kunnen. Ons bestuur liet aan de kunstarmen eenige noodige reparatiën verrigten en de man is er regt dankbaar voor dat hij er zooveel mede kan doen. Hij schrijft dat hij een kippenhok, eijerrek, ijsslede, vischkaaren vervaardigd heeft en biedt daarbij als geschenk een scheepje aan, dat men in de stichting vindt tentoongesteld. Hij kan spitten, hakken, zaaijen, wieden, planten, kortom het zijn zijn eigen woorden: „UEd kunt het haast niet denken of van den Akker ken het doen."

Als men bedenkt dat de beide armen 12 en 16 decimeter boven het ellebooggewricht zijn weggenomen, begrijpt men

---

1) Het zou toch wel belangrijk geweest zijn indien de teekeningen van de Amaliastichting zich daar hadden bevonden, te midden van het groot aantal teekeningen van barakken en nog te meer nu door dr. Niese een model van een 8 mans kruisbarak op verkleinde schaal was geëxposeerd.

het gelukkige gevoel van den man die door de menschlievendheid en de kunst in staat werd gesteld om nog op zoo velerlei wijze voor zijn gezin te kunnen nuttig zijn.

Toen de tijd naderde waarop wij ons voorgesteld hadden een beroep te doen op de medewerking onzer stadgenooten, werden in eene bestuursvergadering die ook mejonkvrouwe Scholten bijwoonde, de plannen nog nader besproken en besloten om door middel eener circulaire geldelijke bijdragen te vragen voor eene instelling tot opleiding van pleegzusters verbonden met een kinderziekenhuis in de Amaliastichting, waarmede intusschen Z. K. H. Prins Hendrik zich wel had willen vereenigen.

Op ons verzoek hadden de Frauen-Vereine te Hamburg, Kiel en Altona en de geneesheeren-direkteuren der kinderziekenhuizen te Amsterdam en Rotterdam ons hoogstbereidwillig inlichtingen alsmede statuten, reglementen en jaarverslagen hunner instellingen verstrekt.

Onze Vorstelijke Beschermheer bragt op 16 September een bezoek aan de in aanbouw zijnde kruisbarak, waarbij Hoogstzelve zijne bijzondere tevredenheid te kennen gaf over het werk en nog nader zich gunstig uitliet over de ontworpen plannen.

De circulaire werd daarop aan onze stadgenooten toegezonden en in het Utrechtsch Dagblad van 24 September verscheen van de hand van onzen secretaris een artikel om ook in wijder kring de aandacht te vestigen op onze voornemens.

Op 18 October vergaderden te 's Hage de afgevaardigden der comité's met de commissie van dagelijksch bestuur uit het Hoofd-Comité, ter behandeling van het rapport over de oprigting van mobiele colonnes. Ons bestuur had derwaarts afgevaardigd dr. P. Templeman van der Hoeven die met de HH. dr. Gori en dr. Gratama medesteller was van het rapport.

Het Hoofd-Comité bragt bij monde van zijn secretaris een ongunstig praeadvies uit. Het oordeelde mobiele colonnes voor ons land niet noodig, ongeraden uithoofde van de vermeerdering van het aantal voertuigen en te kostbaar; afgezien nog van de bezwaren die bij het Hoofd-Comité bestaan tegen de positie van het personeel der mobiele colonnes, meent het dat de innige zamenwerking en het naauw verband tusschen de vrijwillige hulp en de militair-geneeskundige staatshulp *in tijd van vrede*, niet zijn in den geest van Art. 7 van het Kon. besluit van 19 Juli 1867, dat alleen aan het Hoofd-Comité voorschrijft overleg met de Ministers van Oorlog en van Marine *in tijd van oorlog.*

De Commissie had in haar rapport voorgesteld om vier mobiele colonnes te vormen en met de oprigting van eene in den Haag aan te vangen. Zij zou bestaan uit 30 personen als: 1 directeur-geneeskundige, 2 geneeskundigen, 2 assistenten, 16 gekwetstendragers, 2 ordonnancen, 6 voerlieden, 1 kok met 3 rijpaarden en 6 voertuigen met 12 trekpaarden als: 2 ziekenwagens, 1 voorraadwagen, 1 keukenwagen, 1 wagen voor tent- en toebehooren, 1 omnibus voor een deel van het personeel. Derhalve vijf geneeskundigen en 25 minderen, zes voertuigen, drie rij- en twaalf trekpaarden. Een gedeelte der trekpaarden zou zoodanig moeten worden opgetuigd, dat zij met achterlating van eenige voertuigen een gedeelte van het materieel konden dragen, om het geheel meer bewegelijkheid te geven.

Een levendig debat ontstond over rapport en praeadvies de vergadering scheen zich echter met geen van beide te kunnen vereenigen, wel met eenige punten uit het rapport.

Ten slotte werd het voorstel gedaan en met groote meerderheid aangenomen om als het verlangen der vergadering aan het Hoofd-Comité over te brengen: het aanschaffen van eenige voertuigen voor eene mobiele colonne geraamd op eene uit-

gaaf van ongeveer *f* 10.000. Op die wijze zou er althans dit verkregen werden, dat een in sommige gevallen meer actief handelen voorbereid werd. Blijft echter af te wachten welke beslissing het Hoofd-Comité nemen zal..[1])

Omstreeks dien tijd werd ons bestuur heerlijk verrast door het aanzienlijk geschenk van iemand die ons werk met belangstelling gadeslaat, voor een deel bestemd om het te kort in de kas van het Comité geheel te dekken, voor een ander en grooter deel bestemd voor de Amalia-stichting, welk voorbeeld eenigen tijd later gevolgd werd door iemand die onbekend wenscht te blijven. Voorwaar wij hadden wel reden tot groote erkentelijkheid.

Onverwachts kwam de heer Dr. Niese uit Altona, de uitvinder van het model kruisbarak, op zijn terugreis uit Brussel met twee architekten uit Hamburg en Berlijn, de Amalia-stichting bezoeken. Hij had vernomen dat een kruisbarak voor 32 zieken in Utrecht gebouwd werd en stelde er groot belang in zijn denkbeeld, dat hij nog niet verwezenlijkt had gezien, al was het dan ook gewijzigd, te zien volvoerd.

Dr. Niese liet niet na zijne ingenomenheid met den bouw uit te spreken.

Onze aannemer verzocht en verkreeg verlenging van den opleveringstermijn der nieuwe barak, die op 18 December voltooid is; het bestuur aarzelde niet die verlenging te verleenen, omdat de heer J. J. Mulder krachtig en onafgebroken heeft doorgewerkt, maar met tegenspoed vooral ook met ongunstig weder te kampen had. De barak is zeer net en goed gebouwd en heeft een regt vriendelijk aanzien. Het hoofdge-

---

1) Het Hoofd-Comité heeft afwijzend beschikt op het verlangen der vergadering en heeft het nemen van een proef met éene mobiele colonne thans niet geraden geacht.

bouw en de beide barakken zijn voorzien van bliksemafleiders en de assurantien tegen brandschade zijn gesloten.

Zoo spoedde het jaar ten einde en waar wij op zooveel ondersteuning, op zooveel goeds mogten wijzen, hadden wij gewenscht hiermede te mogen eindigen. Een gansch niet aangename taak rust nog op den verslagschrijver, namelijk melding te maken van het ontslag in het allerlaatst des jaars van twee leden die zich op velerlei wijze de een langer de ander korter tijd voor ons Comité zoo verdienstelijk hebben gemaakt; mevrouw Taddel en later de heer Schubart moesten wij uit onzen kring zien weggaan.

Gaarne verzekeren wij hier dat het Comité van het Roode Kruis naar gelang van den tijd dat zij in het Bestuur zitting hadden veel zeer veel aan die leden te danken heeft.

Utrecht, Maart 1877.

P. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN.

Vastgesteld en goedgekeurd in de Bestuurs en Algemeene Vergaderingen van 23 Maart en 3 April 1877.

Het Bestuur van het Utrechtsche Comité,

loco

Dr. J. SMITH, *Voorzitter.*

Dr. P. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN,

Secretaris—Bibliothecaris.

REKENING EN VERANTWOORDING

VAN HET

GELDELIJK BEHEER VAN HET COMITÉ,

over het tijdvak van 1 Jan. 1876 tot 31 Dec. 1876.

ONTVANGST.

Contributiën over 1876	*f* 427.50
Opbrengst van uitgeleende voorwerpen	– 2.50
Van de manschappen van het 1ste Bat. Inf. .	– 3.15
Van een onbekende voor Atjeh	– 2.50
Van N. N. tot dekking van het te kort. . .	– 548.74
	f 984.39

UITGAAF.

Nadeelig saldo over 1875.	*f* 695.42
Lokaalhuur en onkosten	– 23.80
Advertentiën	– 16.05
Drukloonen	– 50.55
Bodeloon	– 47.43
Boekwerken	– 22.32
Uitkeering aan het Hoofd-Comité over 1876. .	– 106.87⁵
Remise aan idem voor Atjeh.	– 2.50
Assurantie van magazijngoederen	– 5.00
Diversen.	– 14.44⁵
	f 984.39

RECAPITULATIE.

Ontvangst	ƒ 984.39
Uitgaaf	– 984.39
Saldo	nihil.

UTRECHT, Februari 1877.

Voor het Bestuur van het Comité,

De Penningmeester,

F. J. J. VAN HEEMSTRA.

Gezien en goedgekeurd in de Bestuurs- en Algemeene Vergaderingen van 9 Februari en 3 April 1877.

Het Bestuur van het Utrechtsche Comité,

loco

Dr. J. SMITH, *Voorzitter*.

Dr. P. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN

Secretaris-Bibliothecaris.

1876—1877.

VIERDE STUK

VAN DEN

CATALOGUS DER BIBLIOTHEEK

VAN HET

UTRECHTSCHE COMITÉ VAN HET ROODE KRUIS.

No.

1171 Over ziekenverpleegsters en hare opleiding door Dr. P. Templeman van der Hoeven. 1876. *Geschenk.*

1262 La chirurgie militaire et les sociétés de secours en France et à l'Etranger par Léon le Fort. Paris 1872.

1271 Die Krankenpflege. Theoretische und praktische Anweisungen von Marie Simon. Leipzig 1876. *Geschenk van de schrijfster.*

1282 Heusinger's Eisenbahnpersonenwagen als fahrendes Lazareth von Carl Ernst Helbig. Dresden 1876.

1283 Catalogue de l'Exposition internationale d'hygiene et de sauvetage de 1876 à Bruxelles. 1876. *Geschenk.*

1284 Verslag der verrigtingen van het Centraal-Comité in Nederlandsch-Indië van de Nederlandsche vereeniging onder het Roode Kruis over 1875. 2 Ex. *Geschenk.*

1287 Description technique du premier train-école d'ambulance autrichien de l'ordre souverain des chevaliers de Malte par Hugues Zipperling. Vienne 1876. *Geschenk.*

No.

1293 Die freiwillige Sanitätspflege des deutschen Ritter-Ordens im Kriege und im Friede in die K. K. Oesterreich-Ungarische Monarchie. Wien 1874. *Geschenk.*

1295 Vademecum du Garde-malades. *Geschenk.*

1300 Bericht des Vorstandes des Vaterländischen Frauen-Hülfsvereins zu Hamburg für 1875. *Geschenk.*

1301 Feier der Grundsteinlegung des Krankenpflegerinnen-Asyls und Krankenhauses des Frauen-Vereins zu Hamburg. *Geschenk.*

1304 Statuten, reglementen en jaarverslagen van het kinderziekenhuis te Amsterdam. *Geschenk.*

1305 Statuten, reglementen en jaarverslagen van het kinderziekenhuis te Rotterdam. *Geschenk.*

1308 Een kinderziekenhuis en instituut voor pleegzusters in de Amalia-stichting te Utrecht door Dr. P. Templeman van der Hoeven. *Geschenk.*

1317 Les destineés de la convention de Genève pendant la guerre de Serbie. Mémoire redigée et publiée par le Comité International de la Croix Rouge. Genève 1876. *Geschenk.*

1319 Statuten, reglementen en jaarverslagen van het Mutterhaus zur Ausbildung von Krankenpflegerinnen te Kiel. *Geschenk.*

1324 Einige worte über Geschichte, Bedeutung und Aufgaben der Krankenpflege für Erweiterung der Diaconissen-Anstalt in Altona von Dr. H. Niese. *Geschenk.*

1331 Manuel de la dame de charité, du brancardier et de l'infirmier par le Dr. Chenu. 1876.

1337 Notulen der vergadering van afgevaardigden der Comité's met de commissie van dagelijksch bestuur uit het Hoofd-Comité van het Roode Kruis gehouden te 's Gravenhage 18 October 1876. 2 Ex. *Geschenk.*

1341 Rekening en verantwoording van ontvangsten en uit-

No.

gaven van de Commissie van onderstand voor noodlijdenden door den watersnood van 1876 in de dorpen Brakel en Pouderoyen. *Geschenk.*

1352 Kriegerheil. Organ der deutschen Vereine zur Pflege im Felde verwundeter Krieger. Jahrgang XI. 1876. *Geschenk.*

1353 Deutscher Frauen-Verband. Zeitung der Vaterländischen Frauen- und Hilfsvereine. Jahrgang. II 1876. *Geschenk.*

Verder Pro Patria van 1876, Bulletin International van 1876, Croix Rouge van 1876, photografien, statuten van diakonessen-inrigtingen en kinderziekenhuizen en mededeelingen aangaande den arbeid van het Roode Kruis in N. Indie.